

ANTİK DÜNYAYI FETHEDEN ORDU (BÜYÜK İSKENDER'İN ORDUSU ÜZERİNE BAZI BİLGİLER)

Army Conquering the Ancient World (Some Informations on the Alexander the Great's Army)

Cuma Ali YILMAZ¹

ÖZET

Büyük İskender, antik dünyanın en büyük askeri dehalarından biri olarak düşünülür. O zamanlar keşfedilen dünyanın neredeyse yarısını ele geçirerek, sınırları Makedonya'dan Hindistan'a uzanan büyük bir imparatorluk kurdu. Sınırlarını genişletmek için giriştiği bütün savaşlardan zaferle çıkmıştı. Büyük İskender, bu başarısının büyük kısmını ordusuna borçluymuştu. Çalışmanın amacı Büyük İskender'in başarısında ordusunun etkisini saptamaktır.

Bu çalışmada Büyük İskender'in hayatı hakkında bilgi verildikten sonra ordusu, ordugâhı, savaş taktiği konularına değinildi. Makalenin sonunda, çalışma değerlendirilip bir sonuçla özetlendi.

Anahtar Kelimeler: Büyük İskender, Ordu, Antik Dünya

ABSTRACT

Alexander the Great, is accepted as one of the biggest military genius in antique world. Those days, by capturing nearly half of the world which is discovered, he established a great empire whose boundaries extended to India from Macedonia. Also, he managed successfully all the wars to expand the boundaries. Alexander the Great owed that achievement to his army. The aim of the study is to determine the impacts of his military on Alexander the Great's achievement.

In this study, after it was informed about Alexander the Great's life, it was also mentioned about his army, the war tactic and his encampment. At the end of the article, the study was summarized with the result of assessment.

Keywords: Alexander the Great, Army, Antique World

GİRİŞ

Makedonya kralı II. Philippos² ve Olympias'ın oğlu olan Büyük İskender, MÖ 20 Temmuz 356 yılında dünyaya geldi³. Doğum yeri II. Philippos'un devletinin başkenti ve hükümet merkezi olan Pella şehriydi⁴. Büyük İskender küçük yaşından beri kültürel alanda, askeri ve birçok alanda iyi bir eğitim görmüştü. Babası II. Philippos onu, ilkçağın en büyük düşünürü olan Aristoteles'in yetiştirmesini istemişti⁵. İskender MÖ 343'ten MÖ 340 yılına kadar, Aristoteles'ten eğitim aldı⁶. Kral II. Philippos, kuzeye savaşa gidince, 16 yaşında olan İskender'i kral naipliğine atadı⁷.

Makedonya kralı II. Philippos, MÖ 336 yılında Aigai (bugünkü Vergina)'da bir suikast sonucu öldürüldü⁸. Bunun üzerine aynı sene Büyük İskender'in kraliyet dönemi başladı⁹. İskender tahta çıktığında ilk işi, orduya dayanarak krallığını sağlamlaştırmak oldu¹⁰. Büyük İskender, tarihin en başarılı ve çok yönlü ordularından birine komutanlık etti. Bu orduyu, Makedonya kralı ve babası olan II. Philippos'tan miras aldı. II. Philippos, Yunan askeri teknolojisindeki en son gelişmeleri

¹ Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, ELAZIĞ cuma2323@hotmail.com

² Philippos üçüncü ve en ünlü evliliğini Olympias ile gerçekleştirdi. Kral MÖ 357 yılı sonbaharında, Epiros prensesi Olympias ile evlendi. Olympias evlendiğinde, henüz 18 yaşını doldurmamıştı. Bu evlilikten bir yıl sonra Büyük İskender dünyaya geldi. Peter Green, *Alexander of Macedon 356-323 B.C. A Historical Biography*, London, 2013, s. 29-30.

³ Carol G. Thomas, *Alexander the Great in his World*, Australia, 2007, s. 12; Büyük İskender, Makedonyalıların Loios diye adlandırdığı, Antik Helen takvimine göre 6 Hecatombion'da dünyaya geldi. Bu tarih, miladi takvimde 20 Temmuz'a tekabül eder. Plutarch, *The Life Of Alexander The Great*, Translated by: John Dryden, New York, 2004, s. 5.

⁴ Recep Hikmet Kırmımlı, *İskender'in Liderlik Sırları*, İstanbul, 2011, s. 41.

⁵ Suad Yurdkoru, *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, İzmir, 1962, s. 10.

⁶ Ian Worthington, *By The Spear; Philip II, Alexander The Great and The Rise and Fall of the Macedonian Empire*, America, 2014, s. 328.

⁷ Samuel Willard Crompton, *Ancient World Leaders Alexander the Great*, United State America, 2003, s. 21.

⁸ Peter Green, *Alexander the Great and the Hellenistic Age*, London, 2007, s. 1.

⁹ Carol G. Thomas, *Alexander the Great in his World*, s. 13.

¹⁰ Naci Paşa, *Türk Tarihinin Ana Hatları Eserinin Müsveddeleri No:29, Büyük İskender-Dara*, Ankara, 1933, s. 1.

Makedonya'nın geri kalmış ordusuna uygulayarak disiplinli, profesyonel, daimi bir ordu kurdu¹¹. Büyük İskender, babasının oluşturduğu bu orduyu kullanarak büyük zaferlere imza atmıştı. Bu nedenle II. Philippos'un ordusu Büyük İskender'e büyük fayda sağlamıştır¹².

Büyük İskender kral olduğunda, Makedonya ordusu yaklaşık 35.000 asker kadardı. Bu ordu, Avrupa'nın en iyi eğitilmiş ve en güçlü ordusuydu¹³. Kral, elindeki kara kuvvetleriyle başarıdan tamamıyla emin olacak bir durumda olmak zorundaydı. Yani Büyük İskender'in esas hedefi olan Perslere karşı girişeceği savaşa, donanımlı bir orduyla katılması gerekirdi. Kral, Granikos Savaşı için Asya'ya doğru harekete geçtiğinde ordunun bütün kuvveti, 30.000 piyade ile 5.000 süvari kadardı¹⁴.

Büyük İskender'in Makedonya ordusu çeşitli sınıflardan oluşuyordu:

1. Büyük İskender'in Ordusunun Bölümleri

1.1. Asilzade Süvarileri

Bu sınıf, Makedonya asilzadelerinden oluşturulmuş ve 'Arkadaşlar' ünvanıyla nitelendirilmişti. Bunlar çok eski zamanlardan beri süvari olarak, krala savaş hizmetinde bulunurdu. Teçhizatları zırh, miğfer ve kalkandan ibaretti. Savaşlarda silah olarak mızrak ve hançer kullanmaktaydılar. Üzengisiz ata bindiklerinden mızrak bir yere konulmayıp serbestçe elle kullanılırdı. Bu ağır süvariler, Makedonya bölgelerine göre tanzim edilmişti. Çünkü her bölge bir 'Kıta' veya 'İle' denilen ve ortalama 150 kişiden oluşan bir kuvvet çıkarmaktaydı. Krallık İle'si özel bir yer işgal ediyordu. Çünkü bunlar, en seçkin kişilerden seçiliyor ve kralın muhafız kıtasını meydana getiriyordu. Her İle bir albay tarafından kumanda ediliyor ve ona 'İlarh' deniliyordu. Asilzade süvarilerinin hepsine ise 'Hiparch' ünvanı verilen bir general kumanda ederdi¹⁵. Kral, süvari sınıfının başında savaşa giderdi. Süvariler hem teke tek savaşta hem de kitle halindeki savaşlarda düşmana galip gelecek şekilde yetiştirilmişlerdi¹⁶.

Gerek Yunanlıların gerekse Makedonyalıların ne üzengi ne de nal tanımadıklarını göz önünde tutmak herhalde dikkate değer bir noktadır. Aynı zamanda Asyalı süvariler de bunları bilmiyorlardı. Büyük İskender'in sonraki seferlerinde süvari birliklerindeki atlara kış mevsiminde dağların buzlu yollarında yaptırdığı uzun yürüyüşler, bu esnada katlanılması gerekli olan ağır zahmetler düşünülecek olursa nal bulamayışın önemi anlaşılmış olur. Süvarilerin üzengisiz, eyersiz olarak sadece atların sırtına bağlanmış bir örtü üzerinde hareketleri, bu zahmetleri bir kat daha artırıyor. Süvari, bugün bizim tasarlayamayacağımız kadar güç bir durumda bulunmaktaydı. Süvari, üzengiye dayanarak değil oturduğu yerden bütün hareketleri yapmak zorundaydı. Bunun için de yalnızca bedeninin üst kısmının kuvvetinden faydalanabilmekteydi. Ayrıca toplu bir halde ve düşman saflarını yaracak şekilde şiddetli saldırılar yapmak da bunlardan bekleniyordu. Anlaşıldığına göre süvarilerin gördükleri eğitimin ağırlık noktası, at üstündeki askeri oldukça serbest hareketler yapmaya alıştırmaktan ibaretti¹⁷.

Büyük İskender'in ordusunun özelliği, açık bir şekilde iki noktada kendini göstermektedir. Yunan ordularında süvarilerin sayısı her zaman azdı. Thebaili General Epaminondos'un yaptığı meydan savaşında bunlar, 1/10 oranındadır. Büyük İskender'in ordusunda ise bunların sayısı nerdeyse iki katına çıkmış olup oranı 1/6'dır. Bu ordunun daha karakteristik olan tarafı, sadece subaylardan oluşmamakla birlikte gerçek bir subay sınıfına da sahip oluşudur. Makedonya'da krala mensup gençlerin yetiştirildiği "Somatophylakia", hem askerlik hem de bilim bakımından

¹¹ Barry Strauss, *Tarihe Yön Veren Büyük Komutanlar, İskender, Hanibal ve Sezar'ın Liderlik Dehası*, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), İstanbul, 2003, s. 68.

¹² Ian Worthington, *By The Spear; Philip II, Alexander The Great and The Rise and Fall of the Macedonian Empire*, s. 116.

¹³ Nick Hunter, *Alexander the Great*, London, 1998, s. 19.

¹⁴ Richard Stoneman, *Alexander the Great*, London and Newyork, 1997, s. 25; Carol G. Thomas, *Alexander the Great in his World*, s. 14.

¹⁵ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, (Çev. Afif Erzen), İstanbul, 1942 s. 15-16.

¹⁶ Suad Yurdkoru, *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, s. 37.

¹⁷ Ömer Öztürk, *Büyük İskender*, İstanbul, 2013, s. 158.

'Makedonyalı genç soylulara mahsus talim, terbiye akademisi' demektir. Süvarilerin Hetairleri, Hypaspistlerin, Pezetairlerin, Sarissophorların (sarissa ile silahlanmış askerler) subayları burada yetişirler, daha sonra yüksek rütbelere terfi ederlerdi. En yüksek rütbe sahipleri veya kralın yakınındakilerin en başta gelenleri olan yedi Somatophylakes, en dar manada "Hetair"¹⁸ adını taşıyan kişilerdi. Bunlar kralın müşavirliğini yaparlar, hizmetinde bulunurlar ve geçici bir süreliğine kraldan komutanlık görevleri alırlardı. Kraldan sonra gelen en yüksek subay, yaşlı General Parmenion ile Makedonya'daki Antipatros'tu. Sonra, derece sırası bilinmemekle birlikte, ayrı ayrı süvari gruplarının Hiparchları, Falankların, Hypaspistlerin, Helen müttefiklerinin ve ücretlilerin komutanları gelmekteydi¹⁹. Bunlar arasında en önemlisi, sayıca Makedonya süvarilerine eşit ve neredeyse onlar kadar iyi olan Thessalia süvarisiydi. Arkadaş Birlikleri gibi onlar da İle'lere bölünmüştü. Bunlar arasında Pharsalia Birliği, en saygın ve kalabalık olanıydı. İlk üç büyük savaşta Falanks'ın sol kanadını koruyarak Arkadaş Birlikleri'yle aşağı yukarı aynı görevi gördüler. Komuta yapısı Makedonya süvarisine benziyordu. İle'ler aynı bölgeden gelen askerlerden oluşuyordu. Ancak komutanları Makedonyalıydı. Ağırlık olarak Orta Yunanistan ve Peleponnesoslu askerlerden oluşan diğer müttefik süvarileri, o kadar da önemli ve etkili değildi. Bunların sayıları daha azdı ve savaşta ön planda olmazlardı. Thessalialılar gibi onlar da, bir Makedonyalı komutanının emrinde, İle'lere bölünmüşlerdi. Müttefik Yunan devletlerinden gelen piyadeler daha geri plandaydı. Sayıca büyük bir birlik oluşturuyorlardı. MÖ 334 yılında Hellespontos'u geçenlerin sayısı 7.000'di. Ağırlıklı olarak ağır silahlı Hoplitlerden oluşuyordu. Ancak bunlar Anadolu'ya geçtikten sonra pek ortada görünmemişlerdi. Nitekim hiçbir önemli savaşta onlarla ilgili bir kayıt yoktur. Gaugamela'da yedek Falankların büyük kısmını onların oluşturduğunu varsayabiliriz. Ancak diğer savaşlarda onlara hiç yer yoktur. Adları sadece küçük savaşlarda geçer. Bunlar çoğunlukla Parmenion'un komutasındaydılar. Hiçbir zaman Büyük İskender'in ordusunda yer almazlardı. Bir Argos birliğine Sardes'te garnizon görevi verilmiştir. Tek kayıtlı olay budur. Ağır silahlı Hoplitleri, müttefik piyadelerin önemsememelerinin bir nedeni de karmaşık yapısıydı. Bunlar değişik şehirlerden geldiklerinden Makedonyalı komutanların onları tek bir birlik olarak örgütlemeleri olanaksızdı. Bunun yanı sıra, sadakat sorunu da vardı. Büyük İskender kısa bir süre önce Khaeronea'da alt ettiği bu askerleri Pers ordusunda savaşan Helen paralı askerleriyle savaştırmak istememiş olabilir. Bu, akrabanın akrabayla savaşması anlamına gelecekti. Büyük İskender'in Yunanlı müttefikleri bunu yapma konusunda Makedonyalı askerler kadar istekli değillerdi²⁰.

1.2. Ağır Piyade

Bu piyadeler, hür Makedonya köylülerinden oluşmakta ve "piyade maiyet adamları" ünvanını taşımaktaydılar. Bu askeri sınıfın genel teknik adı Muharebe Safı yani Falanks'tı. Bunlar bir takım birliklere ya da tümenlere ayrılmakta olup onların ismine de 'Takse' denilmekteydi. Her Takse bir Makedonya bölgesinden toplanan askerlerden ibaret olup ortalama 1.500 kişi olan bu kuvvet, bir general ya da Strategos (ordu lideri)'un idaresindeydi²¹.

¹⁸ Hetair: Bunlar Makedonya ordusunda hassa askeri demektir. Memleketin en şerefli ailelerinden seçilmiş 2.000 kişiydi. 8 kısma ayrılmış olan bu askerlerden birinci bölümdelikler, Büyük İskender'in en yakın fedaileridir ki, bunlardan Philotas ile Kleitos başta gelmektedir. Necati Kotan, *Büyük İskender*, Adana, 1971, s. 97.

¹⁹ Droysen, *Büyük İskender II*, Ankara, 1946, s. 28.

Hipparchy'lerin asker sayısı bilinmemektedir. Büyük İskender sonrası dönemde Agema'daki asker sayısının 300 olduğu yönünde bir bilgi vardır. Arkadaş Birlikleri'nin geri kalanıyla ilgili olarak elimizde sadece, Arrhionos'un İndus yolculuğuna çıkan askerlerin sayısı olarak verdiği 1.700 rakamı bulunmaktadır; ancak bu askerlerin birliğin tümünü oluşturdukları yolunda bir bilgi bulunmamaktadır. Örneğin, Perdikkas bu sırada başka bir görevdeydi ve başka yerde olan tek kişi o olmayabilir. A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri; Fetih ve İmparatorluk*, Ankara, 2005, s. 328.

²⁰ A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 322-323.

²¹ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 16.

MÖ 330'dan sonra tüm Makedonya süvarisinin yeniden yapıldığı görülmektedir. Artık ana birlik ile değil, "hipparchy" adı verilen yeni bir birlik bulunmaktaydı. Bu yeni birimlerden ilk olarak Arrhionos'un 329 ilkbaharında ptolemaios ilgili yazdığı yazısında söz edilmektedir ve bu tarihten sonra "hipparchy" terimi süvari birliği anlamında kullanılmaya başlar. İle terimi alt birim anlamında kullanılmaktadır ve her hipparchy'de en az iki İle bulunmaktadır. Bunlara ek olarak kraliyet İle'si teriminin kullanılmasına son verilir ve onun yerine *agema* terimi kullanılmaya başlanır; artık İskender'in süvari ve

Kazı bilimci ve filolog Pierre Jouguot'a göre; "Takse'lerin kadrosunun 1536 olduğu düşünülmektedir." Takse'ler 512 askerin üç katını içermelidir. Daha küçük birimlere indirgediğimizde en küçük birlik 16 askerden oluşmaktaydı. Fakat orta derecede bölünmeler daha az kesinlik gösterir. Arrian'ın Anabasis'inde bir bölüğün "Lochos" diye adlandırıldığı görülür. Bu adlandırma takselere karşılık gelebilir. Dizi ve Lochos'un arasındaki taktiksel bölünmenin Enomatia'ya denk geldiğini varsayabiliriz. Fakat Büyük İskender tarihinde bu terimin adı geçmemektedir. Diziler, 32 kişilik bir topluluktan oluşmuş olmalı. Belki de 1/2'si olarak tanzim edilmiştir. Yalnızca Büyük İskender istisnai olarak dizileri ikiye katlayarak 16 kişilik bir yoğunlukla Falanksları biçimlendirdi ki, bu daha sonraları bir klasik haline gelmiştir. Şu gerçektir ki, kral kitleleri düzenli bir şekilde tanzim etmiştir. Fakat bazen manevra için gerekli mesafelerde her birim bağımsız tutulmuştur. Falanksların Takse'si deneyimli subaylar tarafından kumanda ediliyordu, o subayların bazıları daha sonra savaşlarda önemli bir rol oynayacaklardı. Bunlar Perdikkas, Coenos, Meleagros, Amyntas, Amyntas'ın oğlu Philip ve daha sonra da Polyperchon gibi başarılı subaylardı. Krateros, ordunun yöneticilerinden biriydi. Falaks'ın bir Takse'sini hatta belki de Falanksların tamamını kumanda ediyordu²².

Falanksların heyeti için bir başkumandan mevcut değildi. Yani Falankslar henüz derli toplu değildi. Daha ziyade sonradan bir araya gelen beceriksiz kitlelerden oluşuyordu ki o zaman askerlerin astlığını telafi etmek ve çarpışmalara olan direnç gücünü korumak için yoğun düzenlemeler yapıldı. II. Philippos ve Büyük İskender, Falanks yönetiminde genellikle başarılıydılar. Makedonya piyade erleri taburu savaşlarda önemli bir rol oynardı. Fakat Hetoiroi'nin ağır süvarilerinin de katılmaları ya da refakat etmeleri gerekirdi ki, zaten II. Philippos ve Büyük İskender, onları hücumlarda kesin görevlendirirdi. Makedonya bir süvari ülkesiydi. Gençliklerinden beri binicilik deneyimi yaşayan büyük bir soylu sınıfı vardı. Onların da girişimiyle farklı gruplardan oluşan derli toplu bir Makedonya piyade birliği meydana getirildi²³.

Falanks'ın özelliği, teker teker askerlerin silahlanma ve konumlanmasında görülmektedir. Falanjistler, Helen anlamında ağır silahlı askerler (Hoplit) olmakla beraber, Helen ordusunda olduğu kadar ağır değillerdi. Bunların donanımı tolga, zırh, dizlik ve gövdeyi örtecek kadar bir enililikte yuvarlak kalkandan ibaretti. Baş silahları, 14-16 ayak uzunluğunda bir mızrak olan Makedonya Sarissa'sı²⁴ ile kısa Yunan kılıcıydı. Toplu bir halde yakın savaşa özgü olan bu sınıf, bir yandan düşmanın en şiddetli saldırılarını soğukkanlılıkla bekleyebileceğinden, bir yandan da düşman saflarını kuvvetli bir ilerleyişle delebileceğinden emin bir şekilde düzene konmuş olma zorunluluğundaydı. Kural olarak bunlar, on altı asker derinliğinde olup ilk beş askerin mızrakları cephenin önüne doğru uzanmış bir durumdaydı. Böylece hücum eden düşmana karşı bu düzen, geçilmez hatta hücum edilmez bir duvar gibiydi. Bundan sonraki saflar Sarissalarını önlerindeki askerlerin omuzları üstüne koyarlardı. Bu muharebe topluluğunun ağırlık ve çabukluğundan ibaret olan korkunç çifte kuvvetine karşı durmak imkânsız gibiydi. Dar bir alana sıkışmış olan bu insan

piyade muhafızlarının yapılanması birbirine benzemektedir. A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 327-328.

²² Pierre Jouguot, *Alexander The Great and The Hellenistic World, Macedion Imperializm and The Hellenazitoin of The East*, Translated by: M.R. Dobie, Chicago, s. 10-11.

²³ Pierre Jouguot, *Alexander The Great and The Hellenistic World, Macedion Imperializm and The Hellenazitoin of The East*, s. 11.

Asya'ya giden Makedonya ordusunda bu Makedonya Hoplitlerinden, "Pezatair"lerinden altı Taksis (sıra) veya Falanks vardı. Bunlar Perdikkas, Koinos, Andromenes'in oğlu Amyntas, Meleagros Amyntas'ın oğlu Philippos ve Krateros adlarındaki komutanların idaresindeydiler. Anlaşılan Taksisler, Kantonlara göre toplanıp oluşturuluyorlardı Böylece Koinosun komutasındaki Taksis, Elymiotislilerden; Perdikkas'ın Orestislilerle Lynkestishilerden; sonradan Polysperkon'un komutasına geçecek olan Philippos'unkiler ise Tymphaialılardan meydana geliyordu. Droysen, *Büyük İskender II*, s. 19-20.

²⁴ Makedonyalı falanks askerleri tamamen zırh giyerlerdi. Donanımları Sariissa'dır. Sarissa, Büyük İskender zamanında 12 Cubit (5,5 metre) uzunluğundadır. Ruth Sheppard, *Alexander the Great at War His Army- His Battles- His Enemies*, Great Britain, 2008, s. 81-82.

yığını, son derece ustaca hareketler yapmak zorundaydı. Bunun için gereken birlik, ayar ve çabukluk ise ancak askerlerin mükemmel bir jimnastik eğitimi görmüş olmalarıyla mümkündü²⁵.

Büyük İskender, Falanks sıraları arasına hafif kargıcılar, sapancılar, okçular yerleştirerek yeni bir taktik geliştirdi. Bu yeni Falankslar savaşa girerken yayılarak üç parçaya ayrılıyor, ilk hücum için sağdan ve soldan okçular ilerliyor, kargıcılar da bunları takip ediyordu. Falanks'ın diğer kısımları dayanak olarak geride kalıyordu. Okçularla kargıcılar avcı çarpışmalarından sonra, aralıklardan kendi kısımlarına çekildikleri zaman bütün kütle, artık etrafı sarılmış düşmanın üzerine atılıyordu²⁶.

Falanksların biçiminde çok fazla değişiklik yapılabilirdi. Falanks derinliğini otuz iki sıraya çıkarmak için Dekades'lerin sayısı iki katına çıkarılabilir ya da sekize indirmek için yarıya düşürülebilirdi. Bu durumda, ön saflardaki değişiklik yavaş olurdu. Tıpkı İssos Savaşı'nda, başlangıçta otuz iki sıra olan Makedonya safının ova genişledikçe açılması gibi. Ön saflarda boşluklar oluştuğunda, arkadan Falanks'ın derinliği sekize düşene kadar, sırayla asker yollarırdı. Büyük İskender'in İlyrialılar için MÖ 335 yılında düzenlediği gösteri, kayıtlara geçmiş en etkili gösterilerden biridir. Büyük İskender gösteri sırasında Falanks'ın derinliğini 120'ye çıkardı. Yürüyüşün ve Sarissaların yönünü değiştirerek ön safta bir takım değişiklikler gerçekleştirdi. Son olarak, bütün ön sırayı geriye çekerek, solda kama şeklinde bir uç oluşturdu. Bu manevralar sessizlik içinde gerçekleştirildi ve tören alanındaki disiplin kusursuzdu. Talimlerle, esnek ve bir bütün halinde kalabilen, bir piyade kuvveti hedefleniyordu²⁷. Falankslar süvariyle birlikte Makedonya ordusunu, dünyanın en iyi ordularından biri yaptı²⁸.

Sarissalar, en uzun ve en kuvvetli insanlardan seçilmiş olan her Takse için, taarruz esnasında bir hücum makinası manzarası arz etmekte ve savunma vaziyetinde ise sık, birbirine girmiş ve sertçe ileriye doğru yöneltilmiş mızraklarla, yaklaşılması imkansız bir kütle meydana getirmekteydi. Bütün Makedonya ağır piyadesinden Büyük İskender ancak yarısını, yani 6 takseden ibaret ve tahminen 9-10 bin kişilik bir kuvveti beraberinde sefere aldı. Diğer yarısı Makedonya'da bırakıldı. Asilzade süvarilerinin aksine, Büyük İskender harp seferi için Takselerin hepsini eski Makedonya bölgelerinden toplamıştı²⁹.

Şekil.1. Sarissalar

Kaynak: Ian Worthington, *By The Spear*; Philip II, *Alexander The Great and The Rise and Fall of The Macedonian Empire*, America 2014, s. 57

²⁵ Droysen, *Büyük İskender II*, s. 18-19.

²⁶ Suad Yurdkoru, *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, s. 38.

²⁷ Büyük İskender'den sonraki dönemde Falanks'ın bütünlüğü bir saplantı haline geldi. Saflarda bozulmalar çok tehlikeli olarak kabul ediliyordu ve komutanlar askerlerini bozuk yüzeylerde yürütmeyi, ırmaklardan geçirmeyi düşünemiyorlardı bile. A.B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 318.

²⁸ Samuel Willard Crompton, *Ancient Word Leaders Alexander the Great*, s. 23.

²⁹ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 16-17.

1.3. Hafif Piyade

Bu kıtalar 'Hypaspist Kalkancılar' ünvanını taşıyan, (bir grup seçkin, kalkanlı piyade erleri) kral muhafızlarından oluşuyordu³⁰. Bu kıtalar, Kral II. Philippos zamanından beri hizmet etmiş ve ordunun asli unsuru olmuşlardır. Hypaspistler bölgelere göre ayrılmışlardı³¹. Hypaspistler, Makedonya'ya özgü bir askeri birlikti. Bunlar ketenden zırh, hoplitlerden daha hafif kalkan, daha uzun kılıç taşımakta olup 'Peltast' diye adlandırılmaktaydı. Bu sınıf silahlı bir kuvvet olarak, milis askerlerinin aksine sürekli hizmette tutulan asker anlamında Makedonya'ya girmiştir. Nitekim kralın kalkanlı askerleri olan hafif piyadelerin, Trabantlar (Bağımlılar) adını taşımalarından anlaşılmaktadır. Hypaspistler, yüksek yerleri ele geçirmek, nehir geçitlerini tutmak, süvari hücumlarını desteklemek ve bundan faydalanmak için uygun kıtalardı³².

Hafif piyadelerin içinde, sayı bakımından en önemlileri şüphesiz Traklardı. Bunların komutanı muhtemelen, Trakya hükümdarı hanedanına mensup olan Stalkes'ti. Takselerin çoğunu oluşturdukları sayılarından anlaşılmaktadır. Ayrıca bunlar Akontistler (hafif silahlı piyade), kargıcılar olarak nitelendirilmektedir. Tıpkı Peltastların taşıdıkları silahların Trakları taklit ederek alındığı gibi, bunlar da küçük kalkan taşımaktaydılar. Traklardan sonra en fazla sayıya sahip olan Agrianlar gelmektedir. Bunlar da Akonist'tirler. Komutanları, Prens Langaros'un oğlu olduğu tahmin edilen Attalos'tur³³.

Büyük İskender'in en önemli hafif silahlı askerlerini oluşturan Agrianlar, Yukarı Strymon'dan gelen dağlılardı. Bunlar zor arazi şartlarında görev yaparlardı. Tuna seferinden itibaren, özellikle zorlu yürüyüşlerde Hypaspistlerle ve seçkin Falanks piyadesiyle birlikte kullanıldılar. Savaşlarda, ana hattın ilerisinde savunma perdesi oluşturdular. Genellikle yan yana savaşarlardı. Muhtemelen bir Makedonya okçu birliği de vardı ancak sayıları azdı. Genellikle Giritliler okçu oluyordu ve birliğin kayıtlarda adı geçen komutanlarından ikisi Giritli'ydi. Okçular uzman birliklerdi. Makedonya dışından geliyorlardı. Ancak küçük çarpışmalarda, Agrianlarla birlikte Makedonya askerlerinin yanında kullanılıyorlardı. Trakyalılar da genellikle aynı amaç için kullanılıyorlardı. Fakat okçular ve Agrianlardan daha sık bahsedilmektedir. Tarihi Diodorus, Hellespont'dan geçerken 1.000 kişilik bağımsız bir birlik olarak bunlardan söz etmektedir. Bu en düşük rakamdır. Büyük İskender kuzeyde, verilen bu rakamın iki katını kullanmıştı ve Asya seferine başlayınca, katılan yedek askerlerle bu sayı daha da artmıştı. Agrianlar, ordunun vazgeçilmez unsuru olduklarını kanıtlamışlardı ve sayıları sistematik olarak artırılmıştı³⁴.

Bir diğer büyük piyade grubu Trakyalılar, Triballialar ve İlyrialılardan oluşan 7.000 kişilik bir birlikti. Bu askerler savaşlarda Helen piyadelerinden daha az rol alıyorlardı. Savaşlarda Triballiaların adı hiç geçmez. Curtius, Gaugamela Savaşı'nda paralı piyadeden söz ederken sadece bir kez İlyrialılara değinir. Trakyalılar biraz daha ön plandaydılar. Odrysia prensi Sitalces'in komutasında, İssos Savaşı öncesinde ve sırasında çok etkindiler ve Sagalassus ve Gaugamela'da, Agrianların sağ kanatta gördükleri görevin aynısını sol kanatta gördüler. Savaşlarda onlar hakkında başka hiçbir şey duymamamız sadece bir rastlantı olabilir ancak tarihlerinden anladığımız kadarıyla Büyük İskender onları hiçbir şekilde vazgeçilmez olarak düşünmüyordu. Trakyalıların büyük bir kısmı MÖ 330 yılında Media ve Parthia satraplık ordularını oluşturmak için geride bırakıldılar. Bir kısmı MÖ 326-325 yılında ana orduya geri döndü ama kısa bir süre sonra tüm Trakya Birliği, pek de önemli bir görev olmayan Kuzey Hindistan'daki garnizon ordusu görevi verilerek devre dışı bırakıldı. Kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, ön saflarda çarpıştırılmayıp ikinci derecede önemli görevlerde veya tecrübeden çok sayının önemli olduğu durumlarda kullanıldılar. Makedonyalı olmayan 4.000 askerle birlikte Lade Adası'nı işgal eden ve Pers donanmasına geçit vermeyen onlardı. Bunun yanı sıra Pamphylia'da yol yapımında görevlendirildiler. Büyük İskender'in onları ülkelerine geri

³⁰ Ian Worthington, *Alexander the Great Man and God*, London and New York, 2014, s. 60.

³¹ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 17.

³² Ömer Öztürk, *Büyük İskender*, s. 153-154.

³³ Droysen, *Büyük İskender II*, s. 23.

³⁴ A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 321-322.

göndermeye hiç niyeti olmadığı anlaşılıyor. Trakya birliğinin kuruluş nedeni, askerleri Trakya dışına çıkarmaktı. Böylelikle Trakya'yı kontrol altında tutmak daha kolay olacaktı. Aynı kaygı İlyrialılar ve Triballialar için de geçerliydi³⁵.

Başlangıçtan itibaren, donanma büyük bir öneme sahipti. Çünkü Persler, Küçük Asya ve Fenike sahillerinden itibaren denize hâkimdiler. Büyük İskender'in filosu ise Korint Anlaşması'na bağlı sahil şehirlerinden temin ediliyordu³⁶. Asya Seferi'nde donanma önemli bir rol oynamıştır. Kral, bu donanmayı ancak Çanakkele Boğazı'nı geçişte himaye unsuru olarak, Miletos muhasarasında da liman ağzını kapatmak üzere kullandı. Büyük İskender, Granikos Savaşı'na giderken kendisini 160 gemilik bir donanma destekliyordu³⁷.

Bir başka öneme sahip askeri kurum, teknik kıtalardı. Bunlar istihkâmcılardan oluşuyordu. Teknik kıtalar ve istihkâm kıtaları, muhasara makineleri inşa ederlerdi. Bu kıtalar, duvarlara çıkmak için merdivenler, muhasara kulelerinden mahsur şehrin duvarlarına bırakılabilecek seyyar köprüler, suni doldurmalar üzerinde duvarlara doğru ileri itilen seyyar kuleler ve duvarları yıkıcı aletler imal ederdi. Bundan başka köprüler, gemiler, kanallar ve binalar inşa ederlerdi. Aralarında mühendisler, mimarlar, şehir uzmanları bulunmaktaydı. Bu yüksek nitelikteki teknik uzmanlarını Büyük İskender, Makedonya'da yeteri kadar bulunmadığından, milliyetleri göz önüne alınmaksızın her taraftan ücretle getirtmekteydi³⁸.

Büyük İskender savaşlarda, babası gibi çok yaygın biçimde paralı asker de kullandı. Sadece 5.000 paralı asker Hellepontos'u geçtiği kayıtlarda yer almaktadır. Fakat Anadolu'da savaşmakta olan paralı süvarilerin tamamını da kapsayan binlerce paralı asker vardı. Özellikle bir birlik, "Yaşlı Paralı Askerler Birliği" Makedon Kleander'in komutasına verilmişti. Diğerleri durumun gerektirdiği şekilde görevlendiriliyorlardı. Paralı süvariler Gaugamela'da, her ikisi de Makedon olan Menidas ve Andromakhos'un komutasında iki gruba ayrılmışlardı ve bu ortak komutanlık bir süre devam etti. Saptanabilen tek düzenleme budur. Genelde paralı askerlerin ordudaki diğer askerlerden çok daha esnek bir yapıda örgütlendikleri anlaşılmaktadır. Yeni birlikler silahaltına alındığından, silahaltındakiler satraplık ordularında görevlendirildiklerinden veya krallığın son yıllarında doğuda kurulan şehirlere yerleştirildiklerinden, paralı askerlerin sayıları sürekli değişiyordu. Ön saflarda savaşmak söz konusu olduğunda muhtemelen onlara çok az ihtiyaç duyuluyordu. Büyük savaşlarda yedekte tutuluyorlardı. Sadece süvariler Gaugamela'da önemli bir rol oynadılar. Paralı askerler Korinthos Birliği'nin piyadeleri gibi, genellikle Parmenion'un komutasındaydılar ve ikinci derecede önemli savaşlarda kullanılıyorlardı. Daha sonraki yıllarda, Areia'da Satibarzanes ve Sodgiyana'da Spitamenes'le savaşmak üzere yollanan kuvvetlerin, neredeyse tamamı paralı askerlerden oluşmaktaydı. Büyük İskender'in hemen yanında yaşayan kuvvetler dışında, tüm imparatorlukta savaşçı askerler paralı askerlerden oluşmaktaydı. Paralı askerlere düzenli olarak maaş ödeme zorunluluğu ve Dareios'un askerlerine çok iyi para ödemesi yüzünden Makedonya ordusundaki sayıları başlangıçta azdı. Kayıtlarda sadece Miletos'taki garnizondan alınan 300 asker dışında, Kleander'in Peleponnesos'ta topladığı 4.000 paralı asker ve Antipatros'un Memphis'e yolladığı 400 paralı süvari görünmektedir. Kabul etmek gerekir ki, bu kayıtlar eksiktir ama Büyük İskender'in parasının çok olduğu MÖ 331'den sonraki durumla çok büyük farklılık göstermektedir. Bu dönemden

³⁵ A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 323.

Aynı kategoriye Trakya süvarisi de girmektedir. Bu askerler Granikos ve Gaugamela'da Yunanlı süvarilerle yan yana konuldular. Ancak çok seyrek kullanıldılar; daha sonra, piyadeyle birlikte Media garnizonunu oluşturdular. MÖ 326 yılının sonlarına doğru Hindistan'a giden bir başka Trakya süvari birliğine Kuzey Hindistan satraplık ordusunda görev verildi. Kuzeyden, Pałyonya'dan gelen diğer süvari birliğinin çok daha başarılı bir askeri kariyeri oldu. Prodromoi ile birlikte Granikos ve Gaugamela'da ön saflarda savaştilar; hafif teçhizatları nedeniyle onlara izci denmekteydi. Ancak MÖ 331 yılından sonraki hiçbir belgede adları geçmediği gibi herhangi bir garnizon kuvvetine katıldıklarını belirten bir kayıt da yoktur. Sayıları azdı; başka bir birlikle birleştirilmiş olmaları mümkündür. A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 323-324.

³⁶ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 18.

³⁷ Suad Yurdkoru, *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, s. 39.

³⁸ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s.18.

sonra, çok büyük paralı asker akışı oldu. Günümüze gelen kayıtlarda yaklaşık 60.000 paralı askerin silahaltına alındığı görülmektedir. Bu sayıdan daha fazlası da kayıtlara girmemiştir³⁹.

2. Büyük İskender'in Ordugâhı

Büyük İskender'in ordusu, tıpkı bir seyyar devlet merkezine benziyordu. Ordu karargâhı devlet merkezinin bulunduğu bir saraya benziyordu. Yüksek sivil makamlar ve bütün idare mekanizmasının üsleri, hazine, maliyeciler, sağlık, levazım teşkilatları, ordunun silah ve mühimmat işleri, hayvan bakımı teşkilatı tam kadrosuyla bu devlet merkezinde mevcuttu⁴⁰.

Ordu karargâhında levazım heyeti ve muhasebecinin bulunmasını şöyle açıklayabiliriz: Kral II. Philippos'un koyduğu bir kurala göre her süvari, beraberinde sadece bir seyis götürülebilirdi. Ancak bunun da atlı olması şarttı. Bugünkü hesaplara göre bir at için günde dörder ölçek yulafla arpa lazımdı ve üç günlük yem ki, Asya içlerine doğru yapılan yürüyüşler esnasında bunun iki katına ihtiyaç vardı. Beraber alındığına göre ikinci hayvanın, hem bir yığın ot hem de yirmi dört ölçek arpa veya yulaf taşınması mümkün değildi. Bu nedenle Hetairlerin yükünü taşıyacak ayrıca bir yedek beygirin bulunması şart olmuştu. Bu durum hem Thessalia hem de Makedonya süvarileri için aynıydı. İki kişiden birini 3.000 savaşçı olarak hesaplırsanız, 9.000 hayvan bulunması gerekiyordu. II. Philippos'un diğer bir emri ise, her 10 Falanjist için bir yükçüye izin vermek oldu. Kuvvetle muhtemel, müttefik kıtalarıyla ücretliler için de aynı kural geçerliydi. Tüm bu sebeplerden dolayı Büyük İskender'in karargâhı, bu kadar donanımlı olmuştu⁴¹.

Büyük İskender'in ordusu bu şekildeydi. Babası II. Philippos bu orduyu sıkı bir disiplin altına alarak toparlamıştı. Yaptığı birçok sefer sayesinde, ordunun muharebe yeteneğini artırarak Makedonya ile Thessalia atlı soylularını sıkı bir şekilde birbirine bağlamıştı. Böylece Helen dünyasının o zamana dek görmediği kadar mükemmel bir süvari sınıfı meydana getirmişti. Ancak askerlikteki üstünlüğü duyuracak, meydana getirdiği orduyu istediği biçimde kullanacak, hatta kendi gücünü kendisi anlayacak bir mertebeye yükselmek, II. Philippos'a nasip olmamıştı. Bunu başarmak ve ordudan istifade etmek Büyük İskender'e nasip oldu⁴².

Büyük İskender'in Perslere karşı giriştiği savaşta, Pers askerlerine kıyasla kendi ordusu nicelik açısından çok küçüktü. Sefer ordusunun nispeten küçük olmasının sebebi, özellikle kıtaların teçhizat ve temel ihtiyaçlarının yüksek masraflar gerektirmesinden idi. Yani ordunun özellikle, teknik açıdan gelişmiş bir şekilde teçhizat ve silahlandırılması, büyük paraların harcanmasını gerektirmiş olmalıdır. Büyük İskender hükümete geçtiği zaman, devlet hazinesindeki mevcut para, yalnızca 60 talent (tahminen 140.000 altın Türk lirası) kadardı. Buna ek olarak, miktarı bizce saptanamayan, devletin yıllık vergilerinden, gümrüklerden gelen gelirleri ve senelik üretim değeri 1.000 talent (tahminen 2,5 milyon altın Türk lirası) olan Trakya altın madeni vardı. Yunanistan'dan Büyük İskender gelir olarak hiçbir şey almıyordu. Buna karşın 500 talent (tahminen 2 milyon altın Türk lirası) parası ve bir aylık da depolanmış erzak mevcuttu. Makedonya'da asker ve diğer maddi vasıtalar gereğinden büyüktü. Fakat Anadolu üzerine yapacağı taarruzun bir başarısızlığa uğraması, kendisi için iktisadi bir felaket demektir. Bundan dolayı harbin devamı arka arkaya gelen zaferlere bağlı olmakta ve bu zaferler sayesinde asıl hareket üslerinin ancak düşman memleketinde meydana getirilmesi mecburiyeti doğmaktaydı⁴³.

3. Büyük İskender'in Savaş Taktiği

Makedonya ordusunun silahlandırma, talim, terbiye ve teşkilatının disiplinli oluşunun yanı sıra, özellikle Büyük İskender'in harp usulü orduya üstünlük kazandırmıştı. Eski Yunan harp sanatı yalnızca sıra halinde düzenlenmiş yani orduların sıkça birbirine bitişik ve uzun bir hat üzerinde derinliğine dizilmiş muharebe düzenine dayanıyordu. Çatışma menziline kadar bütün bu hat eşit bir

³⁹ A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 324-325.

⁴⁰ Suad Yurdkoru, *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, s. 40.

⁴¹ Ömer Öztürk, *Büyük İskender*, s. 159-160.

⁴² Droysen, *Büyük İskender II*, s. 30-31.

⁴³ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 19.

şekilde ilerlemelerle düşmana yaklaştırılırdı. Bu muharebe düzeni yalnız Hoplit ve ağır teçhizatlı piyadelerin kullanılmasına imkan tanıyordu. Yarım çark hareketleri, dönme ve buna benzer basit manevralar iyi biliniyordu. Komutan İfikrates'in 4. yüzyılın ilk yarısında hafif silahlı kıtaları orduya ithal etmesinden sonra, Epameynondas (MÖ 420-362) tarafından, harp usulü ders, talim ve terbiyeye ihtiyaç duyulan zorlu bir sanat haline getirildi. Kendisi uzmanlık kazanmış, çeşitli sınıflardan oluşan kıtaların "İstekli Muharebe Nizamı" denilen düzeni, harp sanatının içine aldı. Bu usulde, ordunun sağ tarafı zayıf bir şekilde sıralanıyor ve düşmandan uzakta bulunduruluyordu. Sol taraf ise fazla derecede takviye edilmiş olduğu halde ilk hücumu yapıyordu. Bu hücum kanadı daha fazla sayıya sahip olduğundan, düşman cephesini yarıyor ve içeriye doğru çark hareketi yaparak, sağ kanadın da aynı zamanda hücumla geçmesiyle, düşmanın savaş düzeni bozuluyordu. II. Philippos gençliğinde üç sene kadar Thebai'de kalarak Epameynondas'ın bu harp sanatını, etkili bir şekilde araştırdı. Elde etmiş olduğu bilgilerden faydalanarak, kral olduktan sonra kendi harp taktiğini geliştirdi⁴⁴.

Ordunun yürüyüş düzenleri hakkında kaynaklara dayanan kayda değer bilgimiz yoktur. Fakat şunu söyleyebiliriz ki büyük hareketler için gerçekte hep aynı olan bir muharebe düzeni şeması tekrarlanmaktadır. Buna göre, ortada ağır piyade yer almakta olup, düzenli olarak değişen sırayla ve her biri kendi komutanının idaresi altında altı Falanks bulunmaktaydı. Falanksların sağında Hypaspistlerin Taksesleri, bunların sağında yine düzenli olarak değişen sıra ile Makedonya süvarilerinin oluşturduğu sekiz filo vardı. Sağ kanadın hafif kıtaları yani Sarissa ile silahlandırılmışların ve Paiyonyalıların teşkil etmekte olduğu İle'ler ile Agrianlar ve okçular, durumun gereğine göre avcı unsurları olarak saldırıya başlamak, kanadın en açık ucunu örtmek vb. gibi amaçlar için kullanılırdı. Falanks'ın solunda ise en başta, örneğin ordugâhın korunması gibi işlerle görevlendirilmemiş oldukları halde, Sitalkes'in Trakları bulunmaktaydı. Bunlar sağ kanadın Hypaspistleri kargılıdır. Sonra Helen devletlerinin göndermiş oldukları atlı yardımcı kıta, daha solda Thessalia süvarileri, en sonunda da bu kanadın hafif kıtaları, yani Agathon'un komutasındaki Odrys süvarileri ve daha sonraki savaş yıllarında bunlardan başka okçulardan meydana gelen ikinci bir kıta dahil oldu. Bunlar üçüncü ve dördüncü Falanks arasındaydı. Her iki kanat da buradan itibaren sayılmaktaydı. Kural olarak hücumla geçmekle görevlendirilmiş bulunan sağ kanadı doğrudan doğruya kralın kendisi, sol kanadı ise Parmenion sevk ve idare etmekteydi⁴⁵.

Ana vurucu güç ve tüm büyük savaşların kilit unsuru 15.000 kişilik vazgeçilmez Makedonya piyadesiydi. Makedonlar, süvari söz konusu olduğunda bu kadar baskın değillerdi. Thessalialılar onları dengeliyordu. Fakat yine de Büyük İskender onları diğer süvari birliklerinden çok daha sık kullandı. Daha sonraki yıllarda sayısal olarak Büyük İskender'in ordusu çok büyüdü fakat hayati önem taşıyan Makedonya birlikleri bu sayının sadece küçük bir kısmını oluşturdu. Zaten Büyük İskender, Gaugamela hariç bütün zaferlerini emrindeki kuvvetlerin sadece küçük bir kısmıyla kazandı. Bu yüzden, seferin ilk yıllarında, Büyük İskender'in Perslerle yapacağı savaşın hazırlıklarına başlamasıyla, ordunun Makedonlardan oluşan çekirdeği sistemli bir şekilde arttırıldı. Kaynaklar MÖ 333-330 yılları arasında, Makedonya'dan etkili sayıda destek kuvvet geldiğini söylemektedir. Yaklaşık 3.000 Makedon piyade, Makedonyalılardan ve Thessalialılardan oluşan 500 süvari Gordion'da Büyük İskender'in ordusuna katılmıştı. Bunun yanı sıra, yaz sonuna doğru Büyük İskender Kliky'a girmek üzereyken, Makedonya'dan 5.000 piyade ve 800 süvari gelmişti. Bunların katılmasıyla Falanks askerlerinin sayısı artmıştı⁴⁶.

Büyük İskender, Asya'ya hareket ederken 12.000 piyade ile 1.500 süvariye Antipatros'un komutası altında Makedonya'da bırakmıştı⁴⁷. Bunların yerine, 1.500 Thessalia süvarisi, Helen müttefiklerinin gönderdikleri 600 süvari ile 7.000 piyade, 5.000 Helen ücretli askeri, Trakya piyadesi, Odrys ve Paiyonya süvarileri yerleştirildi. Hellespontos yönüne doğru yürüyüşe geçen ordunun bütün kuvveti 30.000 piyade ile 5.000 süvariden fazla değildi. Piyade kuvvetleriyle

⁴⁴ M. E. Bosch, *Helenizm Tarihinin Anahatları*, s. 19-20.

⁴⁵ Droysen, *Büyük İskender II*, s. 25-26.

⁴⁶ A. B. Bosworth, *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri*, s. 325.

⁴⁷ Arrian, *İskender'in Seferleri*, (Çev. Meriç Mete), İstanbul, 2005, s. 242.

süvarilerin hepsi birden, silah gruplarına veya memleketlerine göre birliklere bölünmüştü. Bu ise bütün silahlarının ortak etkisiyle küçük ordular demek olan Roma lejyonlarından, yakın çağın tümenlerinden farklı bir bölümdü. Askerlik sanatına sahip olmayan, tek bir yenilgiyle her şeyi kaybeden, düzenli ordular üzerinde kazandıkları zaferle Asya milletlerinin kalabalık ordularına karşı, silahlarıyla memleketlerine göre bölünmüş kıtaların taktik şekli, içten birbirlerine bağlı olma üstünlükleri vardı. Büyük İskender'in Asya'ya götürmekte olduğu ordu, gerçekte Makedonya teşkilat yapısına sahipti. Ek olarak gelen müttefiklerin yardımcı kuvvetleriyle eskilerden başka, yeni temin edilen ücretli askerler de aynı teşkilata katılıyorlardı. Ancak bunların görevleri, Makedonya ordusunun hareketi ve dayanma becerisini tamamlamaktan ibaretti⁴⁸.

Liderler ile onların yönettikleri toplumlar arasında, Büyük İskender'in ordusu tarihin başarılı ordularından biriydi. Persler geleneksel bir savaşa girmeye karar verseydiler, mali kaynak ve insan gücü bakımından Persler ile aralarında büyük bir uçurum olmasına rağmen, Makedonyalıların gerçekten kazanma şansı vardı. Persler karada geleneksel olmayan bir savaş ile deniz saldırısının birleştirilmesine dayanan farklı bir strateji seçseydiler, Büyük İskender'in ordusunu muhteşem ama işe yaramaz bir makine kılabilirdi. Çünkü düşman kurnaz, kararlı ve becerikliyse büyük generaller bile savaşları kaybedebilirler⁴⁹.

Büyük İskender'in Asya Seferi'nde yanına aldığı ordunun sayısı ile ilgili farklı rakamlar mevcuttur. Arrian'ın verdiği bilgilere göre, Büyük İskender'in Asya'ya hareket ettiğinde yanına aldığı ordunun sayısını kaynaklar şu şekilde vermiştir:

Tablo 1: Antik Kaynaklara Göre Büyük İskender'in Asya Seferi'ne Giderken Yanına Aldığı Ordunun Sayısı

	Piyade	Süvari
Kalithenes	40.000	4.500
Ptolemi	30.000	5.000
Aristobulus	30.000	4.000
Anaximenes	43.000	5.500
Arrian	30.000	5.000
Diodorus	32.000	5.100

Tablo 2: Milliyetlerine Göre Büyük İskender'in Ordusunda Bulunan Askerlerin Sayısı

Birlik	Piyade	Birlik	Süvari
Makedonyalılar	12.000	Makedonyalılar (Yoldaşlar süvarisi)	1.800
Yunanlı Bağlaşıklar	7.000	Thessialılar (Bağlaşıklar)	1.800
Yunanlı Paralı Askerler	5.000	Başka Yunanlı (Bağlaşıklar)	600
Odryssia, Triballia, illyria	7.000	Trakyalılar, prodomoi (Cirit taşıyanlar)	
		Paeonialılar	900
Agrianlar (Mızrakçılar) ve Okçular	1.000		
Toplam	32.000	TOPLAM	5.100

Kaynak: Arrian, İskender'in Seferleri, (Çev. Meriç Mete), İstanbul, 2005

SONUÇ

Verdiğimiz bilgilerden genel bir çıkarım yaparsak:

Kral II. Philippos'un, Makedonya tahtına oturduğunda, gerçekleştirdiği en önemli yenilik şüphesiz orduda oldu. Kral, askerleri sıkı bir disipline sokarak düzenli ordu haline getirdi. Büyük İskender tahta çıktığında, hazırda bulunan bu orduyla babasının yapmak istediği Asya Seferi'ne başladı. Doğal olarak orduda bir takım değişiklikler yaptı. Ancak yine de, ordunun çekirdeği II. Philippos'un kurduğu şekliyle kalmıştı.

Büyük İskender 13 yıllık krallık süresince birçok bölgeyi ele geçirip, Makedonya'dan Hindistan'a uzanan büyük bir imparatorluk kurdu. Bu kadar kısa sürede sınırlarını bu denli genişletmesindeki en büyük etken ordusuydu. Büyük İskender, Makedonya ordusunu sistemli bir şekilde genişleterek, girdiği bütün savaşlarda galip gelmiştir. En dar manada Makedonya ordusu

⁴⁸ Ömer Öztürk, *Büyük İskender*, s. 151-152.

⁴⁹ Barry Strauss, *Tarihe Yön Veren Büyük Komutanlar, İskender, Hanibal ve Sezar'ın Liderlik Dehası*, s. 69-70.

yaya ve atlı askerlerden oluşuyordu. Yaya (piyade) askerler, ordunun bel kemiğini teşkil etmekteydi. Piyadelerin özünü ise Falankslar oluşturmaktaydı. Falanks birlikleri, o dönemin bütün askerlerinden daha iyi silahlara ve zırhlara sahipti. Bu askerler sayesinde, düşmanın direnişi büyük ölçüde kırılıyordu. Kusursuz bir disipline sahip olan Falankslar, savaşın en şiddetli anlarında bile düşman karşısında bozulmuyor ve disiplinini koruyabiliyordu. Ordunun gücüyle Büyük İskender'in savaş taktikleri birleşince, yapılan seferlerde başarı elde edildi.

KAYNAKÇA

- ARRIAN; *İskender'in Seferleri*, (Çev. Meriç Mete), İstanbul, 2005.
- BOSCH, M. E.; *Helenizm Tarihinin Anahatları*, (Çev. Afif Erzen), İstanbul, 1942.
- BOSWORTH, A. B.; *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri; Fetih ve İmparatorluk*, Ankara, 2005.
- CROMPTON, Samuel Willard; *Ancient World Leaders Alexander the Great*, United States of America, 2003.
- DROYSEN, Johan Gustov; *Büyük İskender II*, Ankara, 1946.
- GREEN, Peter; *Alexander The Great and The Hellenistic Age*, London, 2007.
- GREEN, Peter; *Alexander of Macedon, 356-323 B.C. A Historical Biography*, London, 2013.
- HUNTER, Nick; *Alexander the Great*, London, 1998.
- JOUGUOT, Pierre; *Alexander The Great and The Hellenistic World, Macedon Imperializm and The Helenazitoin of The East*, Translated by: M.R. Dobie, Chicago.
- KIRIMLI, Recep Hikmet; *İskender'in Liderlik Sırları*, İstanbul, 2011.
- KOTON, Necati; *Büyük İskender*, Adana, 1971.
- NACİ Paşa; *Türk Tarihinin Ana Hatları Eserinin Müsveddeleri No:29, Büyük İskender-Dara*, Ankara, 1933.
- ÖZTÜRK, Ömer; *Büyük İskender*, İstanbul, 2013.
- PLUTARCH, *The Life Of Alexander The Great*, Translated by: John Dryden, New York, 2004.
- SHEPPARD, Ruth; *Alexander the Great at War His Army- His Battles- His Enemies*, Great Britain, 2008.
- STRAUSS, Barry; *Tarihe Yön Veren Büyük Komutanlar, İskender, Hanibal ve Sezar'ın Liderlik Dehası*, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), İstanbul, 2003.
- STONEMAN, Richard; *Alexander the Great*, London and Newyork, 1997.
- THOMAS, Carol G.; *Alexander the Great in his World*, Australia, 2007.
- YURDKORU, Suad; *Büyük İskender'in Anadolu Savaşları*, İzmir, 1962.
- WORTHINGTON, Ian; *Alexander the Great Man and God*, London and New York, 2014.
- WORTHINGTON, Ian; *By The Spear; Philip II, Alexander The Great and The Rise and Fall of the Macedonian Empire*, America, 2014.

